

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรงเรียนขนาดเล็กเป็นปรากฏการณ์ทางการศึกษาที่ทำนายผู้บริหารการศึกษาในทุกยุคทุกสมัย กระทรวงศึกษาธิการได้พยายามแก้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่องเมื่อ พบว่าอัตราการเกิดของประชากรได้ลดลงตามลำดับได้ส่งผลให้จำนวนประชากรในวัยประถมศึกษาลดลง ซึ่งพบว่าในช่วงปี 2545 – 2549 ลดลงจาก 5,792,636 ในปี 2545 เป็น 5,505,594 ในปี 2549 ซึ่งลดลงถึง 287,042 คน คิดเป็นร้อยละ 4.96 ภายในระยะเวลา 5 ปี ประกอบกับอัตราการย้ายของประชากรจากชนบทเข้าสู่เมืองเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงทำให้นักเรียนที่เป็นตัวป้อนให้แก่โรงเรียนประถมศึกษาที่กระจายอยู่ทั่วประเทศถึง 30,000 กว่าโรงเรียนจึงลดลงตามลำดับ ด้วยความตระหนักว่าการที่มีโรงเรียนขนาดเล็กเป็นจำนวนมากย่อมส่งผลถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารอัตรากำลังครู กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการมาตรการยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็กอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2536 ถึงปี 2546 สามารถยุบโรงเรียนได้ 2,288 แห่ง อย่างไรก็ตามมาตรการยุบรวมและรวมโรงเรียนมิใช่แนวทางแก้ไขปัญหาที่จะประสบความสำเร็จในทุกกรณี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวปัญหาที่ตามมาอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้คือปัญหาครูไม่ครบชั้นในโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากอัตรากำลังครูขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียน โรงเรียนขนาดเล็กกว่า 30,000 โรงเรียน ส่วนประสบปัญหานี้เช่นเดียวกัน ทำให้การจัดการศึกษาไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐานอย่างเท่าเทียมกับโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีครูครบชั้น จึงเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาในการแสวงหาวิธีการ รูปแบบ และสื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสม มาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์ต่อคุณภาพของผู้เรียนสูงสุด

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545 มาตรา 10 ระบุว่าจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และระบุให้รัฐบาลต้องจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคมและการสื่อสารในรูปแบบอื่นเพื่อใช้สำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การทำนุบำรุงศาสนา ศิลปวัฒนธรรมตามความจำเป็น โดยมุ่งหวังให้คลื่นความถี่และสื่อตัวนำเป็นตัวกลางในการนำพา

ความรู้และวิทยากรด้านต่างๆ ไปสู่ประชาชนได้อย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ โดยเฉพาะในชนบทห่างไกล ซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ และสามารถแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นในโรงเรียนขนาดเล็กได้เป็นอย่างดี

การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเป็นเทคโนโลยีที่มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมได้ดำเนินการมาก่อนที่จะมีการปฏิรูปการศึกษา ถือได้ว่าเป็นการปูพื้นฐานการจัดการศึกษาที่ครอบคลุม การจัดการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ทำให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอยู่เสมอ นับว่าการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการจัดการศึกษาของชาติให้บรรลุเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาพุทธศักราช 2542 (อุไรวรรณ กรุณานนทกิจจา, 2547) การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมโดยสื่อการเรียนทางโทรทัศน์เป็นทางเลือกหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ สามารถถ่ายทอดวิชาการสาขาต่างๆ สื่อสารถึงผู้คนเป็นจำนวนมากในเวลาเดียวกัน ครอบคลุมทุกพื้นที่ของประเทศ ที่สามารถรับสัญญาณได้อย่างทั่วถึง สร้างความเสมอภาคและโอกาสทางการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพแก่ผู้เรียนทั้งที่อยู่ในเมืองและชนบทที่ห่างไกลนอกจากสามารถบรรเทาปัญหาการขาดแคลนอัตรากำลังครูแล้ว ยังเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของรัฐบาล รวมทั้งเป็นสื่อกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้น โรงเรียนวังไกลกังวลได้จัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยมีนายขวัญแก้ว วัชโรทัย รองเลขาธิการพระราชวังฝ่ายกิจกรรมพิเศษ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ผู้จัดการโรงเรียนวังไกลกังวล และประธานกรรมการบริหารมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมรับสนองพระบรมราโชบายในการให้ความเสมอภาคทางการศึกษาโดยเฉพาะนักเรียนที่อยู่ห่างไกลและด้อยโอกาส บรรเทาการขาดแคลนครูและส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต เริ่มออกอากาศปฐมฤกษ์เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2538 เป็นต้นมา เป็นการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 รายการวิชาชีพของวิทยาลัยการอาชีพวังไกลกังวล และรายการระดับอุดมศึกษาของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตวังไกลกังวล (มูลนิธิราชประชานุเคราะห์, 2546)

ในปีงบประมาณ 2545 กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในระดับประถมศึกษา สำหรับอุปกรณ์การขยายสถานีแม่ข่ายถ่ายทอดการเรียนการสอนออกอากาศในระดับประถมศึกษา ณ สถานีโทรทัศน์การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมโรงเรียนวังไกลกังวล และติดตั้งอุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียมให้กับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 1,500 โรงเรียน เพื่อขยายการศึกษาไปสู่นักเรียนและโรงเรียนในชนบท

ตามวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปการศึกษา โดยเริ่มทดลองออกอากาศตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2545 เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 เป็นต้นไป

โรงเรียนวัดท่าพญา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ตั้งอยู่ หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านเพิง อำเภอปากพนัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ในปีการศึกษา 2551 มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 24 คน ครูผู้สอน 3 คน และผู้บริหาร 1 คน จัดการศึกษาโดยวิธีการรวมชั้นและคละชั้น มีผลสัมฤทธิ์ทางเรียนต่ำ ผลการสอบระดับชาติและระดับท้องถิ่นในปีการศึกษา 2550 ต่ำ ผู้บริหารจึงระดมทุนเพื่อจัดหาอุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียมและโทรทัศน์เพื่อติดตั้งในห้องเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 เพื่อให้ครูใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนโดยระบบทางไกลผ่านดาวเทียมจากโรงเรียนวังไกลกังวล ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในภาคเรียนที่ 2 สูงขึ้นทุกรายวิชา ตลอดจนผลการสอบระดับชาติทั้งโอเน็ตและเอ็นทีก็สูงขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาโดยวิธีทางไกลผ่านดาวเทียมยังเป็นเรื่องใหม่ จึงควรมีการศึกษาประเมินโครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนวัดท่าพญา เพื่อศึกษาปฏิกิริยาตอบสนองของผู้เรียน ประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน ประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของผู้เรียน และประเมินผลที่เกิดขึ้นต่อองค์กร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อประเมินโครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนวัดท่าพญา อำเภอปากพนัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาโครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนวัดท่าพญา อำเภอปากพนัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ขอบเขตของการศึกษา

ด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 3 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 จำนวน 15 คน ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 จำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้น 34 คน

ด้านเนื้อหา

การศึกษารั้วนี้มุ่งประเมินโครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนวัดท่าพญา อำเภอปากพนัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยการประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินของ เคิร์กแพททริค โดยประเมินใน 4 ลักษณะ คือ

1. ประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง ได้แก่ การประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อโครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนวัดท่าพญา อำเภอปากพนัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

2. ประเมินการเรียนรู้ ได้แก่ การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปลายปีการศึกษา 2550 เปรียบเทียบกับปลายปีการศึกษา 2551 ผลการสอบโอเน็ต ผลการสอบ เอ็นที และผลการสอบระดับท้องถิ่น ปลายปีการศึกษา 2550 เปรียบเทียบกับปีการศึกษา 2551

3. ประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังการอบรม ได้แก่ การประเมินพฤติกรรมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ของผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยวิธีทางไกลผ่านดาวเทียม ในด้าน

- ความมุ่งมั่นตั้งใจเรียน
- ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย
- นิยรักการอ่าน การศึกษาค้นคว้า
- ความประพฤติในภาพรวม เช่นการประพฤติตน การพูดจาไพเราะ การมีสัมมา

คารวะต่อครู และผู้ใหญการแต่งกายการมีวินัยในตนเอง

4. การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดแก่องค์กร ได้แก่ ประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูผู้สอนและผู้บริหาร

นิยามศัพท์เฉพาะ

การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านต่างๆ ที่เกิดจากการดำเนินโครงการ เพื่อนำมาตรวจสอบพิจารณาว่าโครงการบรรลุเป้าหมายหรือไม่ เพียงใด

โครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม หมายถึง โครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมจากโรงเรียนวังไกลกังวล ของโรงเรียนวัดท่าพญา อำเภอปากพนัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 โรงเรียนวัดท่าพญา อำเภอปากพนัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ครู หมายถึง ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 โรงเรียนวัดท่าพญา อำเภอปากพนัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดท่าพญา อำเภอปากพนัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 6 โรงเรียนวัดท่าพญา อำเภอปากพนัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

รูปแบบการประเมินของ เคิร์กแพตทริก หมายถึงการประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินของเคิร์กแพตทริก

ความพึงพอใจของนักเรียน หมายถึง ความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบการจัดการศึกษาโดยวิธีทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนที่มีต่อโครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนวัดท่าพญา อำเภอปากพนัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 และรูปแบบรายการของโรงเรียนวังไกลกังวล ตลอดจนมีความสุขในการเรียน

การเรียนรู้ ความรู้ความเข้าใจต่อบทเรียนของนักเรียน ผลการเรียนรู้ปลายปี ผลการสอบระดับชาติ และระดับท้องถิ่นของนักเรียน

พฤติกรรมที่เปลี่ยนไป หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนด้าน ความมุ่งมั่นตั้งใจเรียน การทำการบ้านและงานที่ได้รับมอบหมาย นิสัยรักการอ่าน การศึกษาค้นคว้า และความประพฤติของนักเรียนในภาพรวม

ผลลัพธ์ที่เกิดแก่องค์กร หมายถึง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภายในโรงเรียน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ผลการศึกษาทำให้ทราบถึงผลการดำเนินงาน โครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมจากโรงเรียนวังไกลกังวล ของโรงเรียนวัดท่าพญา อำเภอปากพนัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

2. ผลการศึกษาเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงพัฒนาโครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมจากโรงเรียนวังไกลกังวล ของโรงเรียนวัดท่าพญา อำเภอปากพนัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ต่อไป